

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság az I. Korlátolt Felelősségű Társaság ... felszámoló megbízásából eljáró dr. Zudor Mónika ügyvéd ... által képviselt **H. Korlátolt Felelősségű Társaság „felszámolás alatt”** ... felperesnek a ... dr. Kovács Kázmér ügyvéd) által képviselt **R. B. Zártkörűen Működő Részvénytársaság** ... alperes ellen kártérítés megfizetése iránt a Fejér Megyei Bíróságon 14.G.40.189/2008 számon indult, a Fővárosi Ítéletábla 12.Gf.40.655/2009/4. számú ítéletével befejezett perében a jogerős ítélet ellen az alperes által 30. sorszámon előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Fővárosi Ítéletábla 12.Gf.40.655/2009/4. számú jogerős ítéletét hatályában fenntartja.

Ez ellen az ítélet ellen további felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A jogerős ítéletben megállapított és a felülvizsgálati kérelem elbírálása szempontjából jelentős tényállás a következő:

A felek között 2007. január 24-én Bankgarancia-keretszerződés jött létre 2013. január 17-ig tartó időtartamra a felperes vállalkozói díjai garanciális visszatartásának kiváltása céljából. 2007. január 25-én a keretszerződéshez kapcsolódóan a felek Óvadéki szerződést is kötöttek, melyben a felperes letevő arra vállalt kötelezettséget, hogy a Bankgarancia-keretszerződésből eredő fizetési kötelezettségei teljesítésének biztosítékaul az alperesnél betétet helyez el, és azt, mint az érvényes pénzforgalmi szabályok szerint szabad rendelkezése alól kikerült pénzeszközt óvadékul leköti. A megállapodás szerint az óvadék összege felett sem az óvadékot adó, sem felszámolója nem jogosult rendelkezni az óvadékot adó fizetési kötelezettségeinek fennállása idején (Óvadéki szerződés 3. pont).

A Bankgarancia-keretszerződés III/5. pontja szerint az ügyfél a szerződés aláírásával kijelentette, hogy a bankgarancia-nyilatkozat érvényessége alatt jogi és gazdasági helyzete mindvégig megfelel a bank által vele szemben támasztott adósminősítési követelményeknek, amely alapján az ügyfél bármikor kész és képes a jelen szerződésből származó valamennyi kötelezettségét határidőben teljesíteni. Az ügyfél tudomásul vette, hogy amennyiben a bank megítélése szerint ezen követelményeknek nem felel meg, úgy az a szerződés súlyos megszegésének minősül és a bank jogosult a szerződést azonnali hatállyal felmondani.

A Bankgarancia-keretszerződés III/1. pontja alapján a szerződéshez kapcsolódó Kis- és Középvállalati Hitelezés Általános Szerződési Feltételek (ÁSZF) X/10. pontja szerint a bankkal szerződő fél szerződésszegésének következménye, hogy a bankgarancia jogosultja változatlanul érvényesítheti igényét az alperessel szemben. A bank ugyanakkor igénybe veheti a biztosítékokat, függetlenül attól, hogy lehívta-e a jogosult a bankgarancia nyilatkozat alapján a bankgaranciában megjelölt összeget és ennek alapján a szerződő fél megtérítési kötelezettsége beállt-e a bank felé.

A Bankgarancia-keretszerződés alapján 2007. január 26-án az alperes kiadta az I. ... számú, 4.207.267 forint összegű jótállási bankgaranciát vállaló nyilatkozatát 2012. augusztus 15-i lejáratával a C. D. Zrt. javára, a felperes által elvégzett utépítési munka jóteljesítési garanciájaként. A felperes a bankgaranciában megjelölt összeget az alperesnél vezetett számláján elhelyezte óvadékként.

Ugyanezen a napon kibocsátásra került a D. Zrt. felé egy 12.761.024 forintos jótállási bankgarancia is, azonban az ebben szereplő összeg nem került óvadékba helyezésre, ezért nem lépett hatályba.

A Fejér Megyei Bíróság 3.Fpk.07-07-000416 számon a 2007. szeptember 12-én benyújtott kérelem alapján indult felszámolási eljárásban elrendelte a felperes felszámolását, a felszámolás kezdő időpontja a végzés 2008. február 26-án történt közzététele. A bíróság felszámolóként az I. Kft-t jelölte ki.

Az alperes 2008. március 12-én hitelezői igénybejelentést tett 16.968.291 forint összegben, melyet a felszámoló függő hitelezői igényként a zálogjoggal biztosított követelések között vett nyilvántartásba. A felszámoló a 2008. május 8-án kelt levelében felhívta az alperest - a Cstv. 38.§ (5) bekezdésére utalással - az óvadék felszámoló részére 2008. május 26-ig történő átadására, az alperes a felhívásnak nem tett eleget.

A felperes módosított keresetében - hivatkozva a Ptk.318.§ (1) bekezdésére - annak megállapítását kérte, hogy az alperes az

óvadéki szerződésből eredő kötelezettségét megszegte és a Ptk.271.§ (3) bekezdése alapján kérte kötelezni az alperest 4.207.267 forint valamint 2008. május 8-tól számított törvényes kamatainak megfizetésére. 2009. április 22-én a Ptk.271.§ (4) bekezdésében foglaltak szerinti megtámadás lehetőségével élt, majd 2009. május 28-án benyújtott beadványában arra hivatkozott, hogy az ÁSZF X/10. pontjában foglalt kikötés a Cstv. és a Ptk. szabályaiba ütközik.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint a szerződés részét képező ÁSZF X/10. pontjában foglaltak alapján a felszámolási eljárásának megindulásával a felperes szerződésszegést követett el, s az alperes ezzel jogosulttá vált az óvadék összegének lehívására.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította és kötelezte a felperest 600.000 forint+ÁFA ügyvédi munkadíj alperesnek, valamint 900.000 forint eljárási illeték államnak történő megfizetésére. Határozatát azzal indokolta, hogy az alperes az ÁSZF X/10. pontja értelmében jogosult volt az óvadék összegének lehívására, így nem maradt olyan összeg, amellyel el kellett volna számolnia. Az alperes bank kötelezettsége a felperes szerződésszegése esetén is fennáll a jogosult felé, s az ÁSZF X/10. pontja szerint az alperes ilyen esetben igénybe veheti a biztosítékokat függetlenül attól, hogy addigra a bankgarancia lehívásra került-e. A bankgarancia-nyilatkozat ugyanis feltétlen kötelezettségvállalást tartalmaz az alperes részéről 2012. augusztus 15-ig. A bankgarancia megszűnését követően lehet azt megállapítani, hogy a felperes által elhelyezett óvadék összegét az alperes köteles-e a felperesnek kiadni, illetve ezt követően lehet az elszámolást elvégezni.

A felperes fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, s kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 4.207.267 forint tőkét és ennek 2008. május 8-tól a kifizetés napjáig a késedelemmel érintett naptári félét megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatát. Kötelezte a felperest 675.000 forint, az alperest pedig 225.000 forint elsőfokú eljárási illeték megfizetésére. A felperest kötelezte, hogy az alperesnek 15 napon belül fizessen meg 532.000 forint, míg az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 177.400 forint elsőfokú perköltséget. Kötelezte az alperest 252.435 forint másodfokú illeték állam javára történő megfizetésére, valamint arra, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 100.000 forint másodfokú perköltséget.

A másodfokú bíróság határozatának indokolásában kifejtette, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást a rendelkezésre álló adatok alapján helyesen állapította meg, az abból levont jogi következtetését azonban a másodfokú bíróság nem osztotta. A Bankgarancia-

keretszerződés III/5. pontjának értelmezéséből - összevetve azt az ÁSZF X/10. pontjával - azt a következtetést vonta le, hogy a szerződés célja olyan helyzet létrehozása volt, amely lehetőséget adott az alperesnek arra, hogy az óvadékot adó felszámolás alá kerülése esetén - szerződésszegésre hivatkozva - igénybe vegye a biztosítékot, függetlenül attól, hogy a kedvezményezett a kibocsátandó bankgarancia nyilatkozatot lehívta-e, és annak következtében az ügyfél megtérítési kötelezettsége beállt-e a bank felé vagy sem. E szerződéses rendelkezés lehetőséget biztosított az alperesnek arra, hogy a felszámolási eljáráson kívül jusson a biztosítékhoz, megakadályozva ezzel a Cstv. 38.§ (5) bekezdésében foglaltak bekövetkezését, nevezetesen azt, hogy a Ptk.271.§-a szerinti kielégítést követően a fennmaradó összeget a felszámolónak elszámolással haladéktalanul átadja. Megállapította, hogy az ÁSZF X/10. pontja - mely lehetővé tette az alperes számára az óvadék elszámolási kötelezettség nélküli igénybevételét - a Cstv. 38.§ (5) bekezdésének a megkerülését célozta, így az a Ptk.200.§ (2) bekezdése értelmében semmis.

Az alperes semmis jogszabályi rendelkezésre jogot nem alapíthat, azaz a felperes felszámolás alá kerülésében megnyilvánuló szerződésszegése nem keletkeztet az alperes számára kielégítési jogot, az nem eredményezi az óvadék igénybevételének jogát. A felperes felszámolás alá kerülését követően az adós felszámolási eljárására irányadó Cstv. rendelkezései alkalmazandók és ettől az időponttól kezdődően az adós vagyonával kapcsolatos rendelkezési jog a felszámolót illeti. A másodfokú bíróság utalt arra, hogy a Cstv. rendelkezései ebben a körben 2009. szeptember 1-től kezdődően változtak, azonban jelen eljárásban az új szabályok még nem alkalmazhatóak.

A felperes követelése nem feltételes, későbbi és létre sem jött követelés, hanem a Cstv. 38.§ (5) bekezdésére alapított jogszerű igény. A Cstv. rendelkezése az óvadék jogi megítélésén nem változtat, csupán az óvadékból való kielégítésre állít fel speciális szabályt. Ennek következtében az alperes az óvadék összegét jogosulatlanul tartja magánál, amiért azt a felszámolónak kiadni köteles, a bankgarancia szerződésből eredő esetlegesen felmerülő igényének a kielégítésére pedig zálogjogosultként tarthat igényt.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, melyben kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a felperes keresetének elutasítását, valamint a felperes kötelezését a perköltség viselésére. Állította, hogy a jogerős ítélet sérti a Cstv.38.§ (5) bekezdésében, a Ptk.200.§ (2) bekezdésében, a Pp.215.§-ában és 253.§ (3) bekezdésében foglalt rendelkezéseket.

Álláspontja szerint a Bankgarancia-keretszerződés és az óvadéki szerződés célja az volt, hogy az alperes bankgaranciát vállalhasson a felperes teljesítésének biztosítékaként. Nincs olyan közvetlen kapcsolat a Bankgarancia-keretszerződés III/5. pontja és az ÁSZF X/10. pontja között, amit a másodfokú bíróság fennállónak vélt, hiszen az ÁSZF szerint bármely szerződésszegés esetén igénybe vehette a bank a biztosítékot, nemcsak az ügyfél fizetési képességének módosulása esetén.

Az alperes nem a felszámolási eljáráson kívül jutott a biztosítékhoz, mert kifejezetten a Cstv. rendelkezése tette lehetővé, hogy az óvadékból kielégítse követelését. Utalt arra, hogy ha a bankgarancia lehívására annak hatálya alatt nem kerül sor, akkor az óvadékba helyezett összeggel el kell számolnia a felperessel, vagy vagyonrendezési eljárást kell kezdeményeznie, emiatt tévesen hivatkozott a másodfokú bíróság arra, hogy elszámolási kötelezettség nélkül elégítette ki a követelését. A felek szerződése korlátozta a felszámoló jogosultságát. Hivatkozott a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről szóló 227/2006.(XI.20.) Korm. rendelet 2009.december 30-ig hatályos 6.§ (2) bekezdésére, mely szerint a meghatározott célból elkülönített, a számlatulajdonos szabad rendelkezése alól kikerült pénzeszközök - így az óvadékként elkülönített pénzeszközök - az elkülönítés tartama alatt csak a meghatározott célra használhatók fel. Ebből arra a következtetésre jutott, hogy a felperes jogszerűen nem tarthat igényt az óvadék összegére, a felperes követelése feltételes, bizonytalan egészen addig, amíg a bankgarancia hatálya fennáll.

Mindebből azt a következtetést vonta le, hogy az alperes nemcsak jogosult volt a Cstv. 38.§ (5) bekezdése szerint kielégíteni a követelését, hanem a felperes számára kifejezett szerződéses és jogszabályi rendelkezés értelmében tilos volt az óvadék feletti rendelkezés és ezen a tényen az sem változtat, hogy a felperes felszámolás alá került.

Állította, hogy a másodfokú bíróság jogellenesen túlterjeszkedett a kereseti és a fellebbezési kérelmen, mert a felperes sem a keresetében, sem a fellebbezésében nem hivatkozott arra, hogy a szerződéses rendelkezések semmisek lennének. Ennek hiányában pedig a másodfokú bíróság hivatalból nem vizsgálhatta volna a szerződéses rendelkezések esetleges semmisségét. Hivatkozott bírósági döntésekre (BDT200.148., BDT2007.1553. és BH2007.191.), melyek - álláspontja szerint - alátámasztják azt a véleményét, hogy hivatalból nem állapítható meg a szerződés semmissége, valamint az 1/2005.(VI.15.) PK véleményre, melyből azt a következtetést vonta le, hogy a semmisség megállapítására csak akkor van mód, ha arra a kereset, illetve a fellebbezés kifejezetten kiterjed.

A felperes nem terjesztett elő felülvizsgálati ellenkérelmet.

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet a Pp. 275. §-ának (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta felül és megállapította, hogy az nem jogszabálysértő.

Elsőként az alperes által állított eljárási jogszabálysértést vizsgálta meg, s megállapította, alaptalanul hivatkozott az alperes arra, hogy a másodfokú bíróság túlterjeszkedett a kereseti kérelmen és a fellebbezési kérelmen.

A bíróságnak - ellentétben az alperes jogi álláspontjával - hivatalból észlelnie kell a nyilvánvaló semmisséget, amely következik a Ptk.234.§ (1) bekezdésében foglaltakból, ahogyan azt a Legfelsőbb Bíróság 1/2005.(VI.15.) PK véleményében és az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010.(VI.28.) PK vélemény 4/a) pontjában részletesen kifejtette.

A semmisség hivatalból történő észlelési kötelezettségén túlmenően az eljárás irataiból megállapítható az is, hogy a felperes a 2009. május 28-án kelt, az elsőfokú bírósághoz 2009. június 3-án érkezett beadványának utolsó bekezdésében kifejtette, az abban alkalmazott ÁSZF - a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (továbbiakban: Felügyelet) jóváhagyása ellenére - nem lehet ellentétes a Ptk. és a Cstv. szabályaival, s bejelentette, hogy az ÁSZF X/10. pontjában foglalt rendelkezéssel kapcsolatban eljárást kezdeményezett a Felügyeletnél. Egyebekben a felperes az eljárásban folyamatosan arra hivatkozott, hogy az ÁSZF X/10. pontját figyelmen kívül kell hagyni, bár - nem vitásan - a Ptk.200.§ (2) bekezdésére nem utalt. Miután a bíróságnak a felek előadását nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk alapján kell figyelembe vennie (Pp.3.§ (2) bekezdés), ezért nem helytálló az alperes azon előadása, hogy a másodfokú bíróság túlterjeszkedett a felperes kérelmén.

Nem követett el tehát jogszabálysértést a másodfokú bíróság, amikor vizsgálta az ÁSZF X/10. pontjában foglalt rendelkezés semmisségét.

Érdemben vizsgálva a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezését, a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a másodfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy az ÁSZF X/10. pontja a Cstv. szabályainak kikerülését célozta. Azért semmis ez a rendelkezés, mert lehetővé teszi - a Ptk. szabályaival ellentétesen -, hogy a bank a kielégítési jog megnyílta előtt élhessen óvadék biztosította jogaival abból a célból, hogy ne kelljen visszaadnia az óvadékba letett pénzösszeget a felszámolás alá került adós számára.

A Ptk. 271.§ (1) bekezdése szerint az óvadék jogosultja csak a kielégítési jog megnyíltakor elégítheti ki a követelését az óvadékból. A kielégítési jog megnyílt tehát nem csak azt jelenti, hogy a felek szerződésében megállapított feltétel bekövetkezett az érvényesíthetőséghez, hanem azt is, hogy az óvadék jogosultjának már létezik érvényesíthető követelése a kötelezettrel szemben. Az ÁSZF X/10. pontja azonban egyoldalú hatalmasságot biztosít az óvadék jogosultja részére olyankor is a megtérítési igénye érvényesítésére, amikor még ez a megtérítési igény nem is létezik.

Miután a semmis szerződésre nem alapíthat jogot az alperes, ezért e rendelkezésre hivatkozással alaptalanul védekezett azzal, hogy a felperes szerződésszegése - a felszámolás alá kerülése - megalapozta az óvadék igénybe vételét, függetlenül attól, hogy a jogosult a bankgaranciát igénybe vette-e vagy sem. Az ÁSZF ezen rendelkezése semmis - és így figyelmen kívül kell hagyni -, ezért a felek jogviszonyát a Ptk. és a Cstv. rendelkezései szerint kell elbírálni.

A felszámolás kezdő időpontja után az óvadéki szerződésből eredő jogok gyakorlását a jelen ügyben hatályos Cstv. 38.§ (5) bekezdése szabályozza, mely szerint az óvadékból akkor lehet kielégítést keresni, ha az óvadék jogosultjának követelése áll fenn az adóssal szemben. Ha nincs követelése a felszámolás kezdő időpontjában, és az azt követő 3 hónapon belül sem, akkor a teljes óvadék összegét át kell adnia a felszámolónak, és zálogjogosultként a felszámolás alatt keletkezett követelését érvényesítheti a korábbi óvadék összegének erejéig.

A fent kifejtettekből következően az alperes kielégítési joga nem nyílt meg, ezért a Cstv. 38.§ (5) bekezdése alapján az óvadék teljes összegét a felszámolás kezdő időpontját követő 3 hónapon belül át kellett volna adnia a felszámolónak.

Követelés hiányában tehát az alperesnek nem volt jogalapja az óvadékból történő kielégítésre a felszámolás előtt, illetve a felszámolás kezdő időpontját követő 3 hónapon belül, ezért a felperes igénye a visszafizetésre megalapozott.

Megjegyzi a Legfelsőbb Bíróság az alperesnek a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről szóló 227/2006.(XI.20.) Korm. rendeletre való hivatkozása kapcsán, hogy a felek szerződéses szabadsága csak a felszámolás kezdő időpontjáig áll fenn, ettől kezdődően a felszámolás, mint kényszereljárás szabályai alkalmazandók, ezért sem a felek megállapodása, sem pedig egyéb - törvélynél alacsonyabb szintű - jogszabály nem módosíthatja a Cstv. rendelkezését.

Mindezekből következően a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a jogerős ítélet nem jogszabálysértő, ezért azt a Pp.275.§ (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A Pp.270.§ (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp.78.§ (1) bekezdése alapján a pereszes alperes maga viseli költségeit. A felperes a felülvizsgálati eljárásban nem tett nyilatkozatot, ezért részére a Legfelsőbb Bíróság eljárási költséget nem állapított meg.

Budapest, 2011. január 21.

Dr. Török Judit s.k. a tanács elnöke, Dr.Csóke Andrea s.k. előadó bíró, Dr.Pethőné dr. Kovács Ágnes s.k. bíró